

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥ Κ. Χ. ΣΤΑΜ.

ΕΦΙΑΛΤΗΣ

ΔΩ πάνω ή μέρες δέν ωραδυόζουν...
Έδω πάνω ή μέρες πεζαίνουν...

Πεθαίνουν άργα, μέσα σε μια άτελειωτά γάγνια. Κ' η νύχτα άπλωνται άπάνω τους, σάν κ' ένα σπέραντο μαύρον σάθανον...

Τό μέτωπο τους χλωμιάζει έκει κάτω πρός τη δύση.
Η μέρα τους γίνεται στυγνή και μαραμένη...

Τις άκους νά κλαίνε μαζύ με τά πουλού, αύτά τά θλιβερά πουλού, που σκαλώνουν στις γύρω λεύκες νά περάσουν τη νύχτα τους.

Άκους τήν τελευταία πονή τους στὸν δέρα, μια πονή θαρειά, γεμάτη γάγνια ψυχοργήσματος. Τήν δάνσαινει, έτσι καθώς μπαίνει άπ' το παράθυρο, πονή παγωμένου θανάτου και ύγρασίας...

Τώρα είνε νύχτα πειρά.
Οι δρόμοι σώπασσαν.

Τά μακρυνά φώτα σφάλισαν τά θλέφαρά τους.

Οι δινάρωποι παραδόθηκαν στὸν θάνατο.
Η τρέλλα άγυρτηνα. Είνε κόρη μονάκριθη τοῦ πόνου που δὲν έδωσε ποτέ.

Σ' ίδιο πλαίσιο όταλμό δημησάντος περπατάει πάνω-κάτω.
Περπατάει, περπατάει δρός.

Άγ δέν υπήρχαν οι τοίχοι, θάχε κάνει τώρα γίλιες φορες τά ίδρο τοῦ κόσμου!...

Οι τοίχοι...

Η τρέλλα που ξέρει νά κουρντίζει τόσο τέλεια τους άνθρωπους, ξέρει άκομα την τέχνη νά γκρεμίζει τοὺς τοίχους.

Ό Δημησάντος πλανιέται μακρύν απ' τά καταράμενο αύτο τούριο, πέρα απ' τὸ χρόνο, έξω απ' την πραγματικότητα, ποδιά για τοὺς γνωτικούς τέσσερες τοίχου ψηλοί, σαν τούγοι φυλακῆς.

Τὸν άκουό ρπού κουβεντιάζει. Μιλάει μ' άνθρωπους που δέν θά τοὺς δούλει ποτέ, πάντεν υπάρχουν στὴ γῆ αὐτή, την τόσο μικρή γιατί ζιστα τρέλλο, άρωραπμένο μασλό.

Τοὺς μιλάει σιγά, τόσο σιγά που ή φωνή του φάνεται σάν νάρχεται απ' τὶς πιο μακρινές γωνίες τοῦ ούρανο, τοῦ μεγάλου ούρανο, που μάς σκεπάζει. Κι αύτοι τοι πάπανταν, μὲ τὸ ίδιο τοῦ τὸ στήμα. Είναι ένας ψηφιός παράξενος και μωσηριακός, σαν τὸ νέρο που πέφτει στὰ σκοτεινά στάλα στάλα...

"Αν δέν έρθουν οι νοσοκόμοι νά τὸν πλαγιάσουν στὸ κρεβάτια του, θά περπατάει έτσι: ίδιος τὸ πρώι, ίδιος τὸ άλλο έρδουν. Θά περπατάει κ' θάνατο του, ίδιος ή ίδιος θύμη χωνέψει κάτιο απὸ τὸ γόμα.

Πώς θά γίνη αὐτό δέν ξέρω.
Μά το είπα ώστόσο: "Η τρέλλα ξέρει νά κουντίζει, καλά τούς διμήρωπους της.

Πόσος άργα περνοῦν ή δρες μέσα σ' αύτό τὸ θλιβερό κτίριο:
Έξω άρχισε νά θρέχει.

Άκουό τα δάγκυλα τῆς θροχής άπανω στὰ θολύ τζάμια, νά παποτεύουν έπιμονα.

Τις δρες αὐτές, που τὸ σκοτάδι κάθεται πάνω στὸ στήμος τῶν ορφανών καὶ τοὺς πνύγει, έπως τὸ χῶμα τοὺς πεπεψυμένους, τις δρες αὐτές οι θάλαιμοι ξυπνοῦν γεμάτοις άπειποισια.

"Υπάρχουν ήλιοι που ταξιδεύουν μέσα στὸ θαύμο ποτάδι, γεμάτο δρέσα..

"Υπάρχουν ήλιοι που πλανιούνται στὸν ούρανο, ίδιος ή νύχτα κομπάντα άνυποπτη...

"Ένας τέτοιος ήλιος ξτύπησε άποψε στὰ τζάμια τοῦ θαλάμου! Κ' έκαιε τοὺς άρρωπους νά σηκωθοῦν, ζπως σηκώνουνται οι νεκροί απ' τοὺς τάφους τους.

"Ο Ζαμάνος ούρεσε τὰ ρούχα του, ήσυχα-ήσυχα, μὲ τὴν κουραστική τάξι πούχουν οι γνωτοί άνθρωποι. "Επειτα πήσε τὴν πετσέτα του και τράβηξε νά πλυθῇ.

"Η άρια ήταν μάσιμη βίστερ" απ' τὰ μεσανύχτα.

Στὴν πόρτα τὸν σταμάτησε δημοσιός που παραβλέπει σχυρωτές μὲ τὸ χρονόμετρο στὰ χέρια.

Τὸν δρόπαξε απ' τὰ ρούχα του, μπρός απ' τὸ στή-

θος κι άρχισε νά τὸν σκουντάει σκληρά κι άγρια. Τοῦ μιλάει άπως μιλούν στοὺς σκύλους. "Ενας τρελός είνε κάτι χειρότερα κι απόνα σκύλο. Δέν φελάει σε τίποτα.

"Ο Ζαμάνος άνοιγε τὰ μάτια του, τὰ μεγάλα τοῦ μάτια ποθενά; κυττάμε κάτι άλλοκοτο πού για πρώτη φορά παρουσιάζεται μπροστά μας.

Ιστι ζύπησε, λέει, τέτοια ώρα;...

Μόχτας;... Ποιά νύχτα;...

Σηκώνει τὸ χέρι του, δείχνει έξω απ' τὸ τζάμι και μιλάει θρητά. Ξεκάλιαν καλά τὰ λέει αυτός.

— Είνε μέρα πειρά... Νά δηλούμενο!... Δέν θλέπεις τὸν ήλιο!... Δέν τὸν θλέπει... Δέν θλέπει τὸν ήλιο!... Τὸν ήλιο!...

Πάρω κοντά στὸ τζάμι και κυττάμε σε θρέξει. Η νύχτα είνε σκοτεινή και θρέξει, θρέξει. Είνε απ' τὶς θροχείς πού γειρίζειν στὸν ούρανό του, πολλά χρωμάτα.

Μάταια άναγκάτω στὸν ούρανό τοῦ ήλιο. Κι άμας υπάρχει. Γι' αυτό είμαι θέσιος θέσης.

Θάνατος τὸ φάντασμα κάποιου ήλιου που ποθενήσει έδω και χιλιάδες γρόνια και πού πλανιέται τώρα στὸν ούρανό...

Θάνει κάποιος χαμένος νεκρός κόσμος, κάποιος κινηταρισμός που γυρίζει στὸ χάσος τὶς χειμωνιατικές νύχτες...

Γιά νά τὸν δήσι, πρέπει νάρχει τὴ θεια χάρα τῆς τρέλλας.

Άντικρου, στούς θαλάμους τῶν μανιακῶν, κάποιος κλαίει. Είνι ένα κλάμα παράδεινο πούρχεται από ζέσους και μακρινούς κόσμους, ένα κλάμα μάνεγκητο πού γυρίζει στοὺς διαδρόμους και γυρίζει στούς τοίχους σαν ένα πουλί! πούρχεται ζανικά τὸ φύλο του...

Είνι ένα κλάμα πού παρθενώνται σάν μαχαίρι στὴν καρδιά σου ταΐ θές νά κλάψῃς άπως κλαίει ή θροχή πάνω στὴ στέγη. ***

Διεινή ή ώρα.

Στὴ μεγάλη έξωπόρτα κάποιος χτυπούν. Οι νοσοκόμοι ζύπησαν και τρέχουν ιιστόντουτοι.

Άκουό την πόρτα πού άνοιγει και ξανακλείνει θρειά σαν πόρτα φυλακῆς.

"Ησυχία.

Κι έπειτα πάλι φίθυροι και θήματα στὴ σκάλα, θήματα πολλά πού άλι ηληστιάζουν, δύλι έρχονται.

"Εφερει έναν καινούργιο αφρωτο μέσα στὴ θροχή.

Τώρα είνε έκει άντικρου, άνόμεσα στοὺς νοσοκόμους, πούχουν τὰ μάτια τους, καρφωμένα άπάνω του σαν γάντζοις και τὸν κρατοῦν απ' τὰ χέρια.

Είνι ένας άνθρωπος περασμένης ήλικιας, ψηλολιγούς, μ' στραπα κοντά γένεια, χλομός, τόσο χλόμος, πού σε τραμάζει.

Φαίνεται ήλιος.

Φοράει μαύρα ρούχα και τὸ κολλάρο του είνε καθαρό και φρεσκοσιδέρωμένο.

Κυττάμε πιρός του. Μά δέν νελιέμα και στόσο. Κυττάμε τσια μπρός, μά δέν θλέπει τίποτα.

Τό θλέμμα του πούνε άσαλευτο και παγιωμένο, ταξειδεύει μακριά.

Οι νοσοκόμοι τὸν δηγήσαν σ' ένα μοναχικό δωμάτιο. Κι αύτος άκολουθεύει σαν τὸ παΐδι, πούνε καλδύσουν και ήσυχο σαν γάντζος.

Τώρα θά τὸν γεννούν νά τὸν πλαγιάσουν.

Κινένας θύρωσες.

"Ησυχός άρρωπος σώστος.

Κι άμως τὸν έθεραν μέσα στη νύχτα και στη θροχή.

Ζελλίζεται τόσο κανένας έδω μέσω!

"Αιασσαίνεις τὴν τρέλλα και τὸ μασλό σταματάει.

Ξέχασαν νά πά πώς ψάχνειν τὸν άρρωπο πρὶν πάνε νά τὸν πλαγιάσουν.

"Ετοι γίνεται μ' άλιος. Ο κανονισμός τοῦ ίδρυματος...

Δέν είλεγε σπουδαῖα πράγματα στὶς τοστέπει του.

"Ένας μαντηλή καθαρό, ένα κουτι τσιγάρων αδειών... Κι έκει στη μια τούρη στον σακκακιού του δύο μηλά.

Τά είδα και θυμήθηκα τὶ μάνα μου. Είδα τὸν ήλιο τὸν έσω τὸν έσω τούς ταξιδεύειν. Και τὸ γέρι της. "Ενά γέρι άγαπτημένο, πούρτρεμε άλφαρη, ν' απλώνι και νά μου θάση στὴν τοστέπη δύο μηλά.

"Ερχεται λοιπόν από μακριά δ' άρρωστος. "Από κάποια έπαρχια, χαμένη πίσα απ' τὸ θειόντα.

Τὸ επιαν οι νοσοκόμοι. Κ' είχε δύο ήλια, δύο κόκκινα μήλα στὴν τοστέπη τοῦ σακκακιού του..

Θάθελα νά φιλήσω τὸ χέρι τῆς μάνας μου τὴν δύ-

ρα αυτή.

Τό χέρι πού σου ρίχνει κάτι στην τσέπη, την ώρα πού μεσέψεις.

Τό χέρι πού τώρα πειά είνε καμαρένο ακόντη, έκει στό ήσυχο νεκροταφείο τής μακρυνής πατρίδας... ***

Ένας-ένας τά στόματα σφαλούν, δυσανθετές ή ώρα και τά σφιγκένες δύντις δαγκώνουν τό στερνό νυχτερινό ταραλήρημα. Ή κορδασι κλείνει τά θλέφαρα τών άρρωστων, με τά λεπτά της δάχτυλα, έτοις άπαραλλαχτά δύπας κανούμε με τους πεθαμένους, δταν ζευχανέ με τό θλέμμα στηλωμένο στήν πούλη τού δύλου κόδου, στίς μακρυνές στράτες τού ςύρων...

Μονάχα η θροχή δημιέται μιά παλήτα ιστορία, μέσα στό λούκι, μιά ιστορία πού γίνεται σιγά-σιγά τραγούδι θιλερό και ναυσούριστικο.

Τώρα εν' δύσα ήσυχα και μπορεῖς νά τήν άκουσης τή σιωπή αυτή, έτσι καθώς άνασσαινει βαθειά με τά στόματα τών άρρωστων.

Ένεις μιά γλυκειά διανοκύφιμη δύπνος δταν έρχεται στήν ώρα που. Κι' δύμας τόν περιμένουν μάταια.

Σέ ποιδί εύτυχισμένο σπίτι ν' αργοπόρησε τάχα;

"Ό δρρωστος σηκώθηκε υπέρτε" δπό μιά ώρα κι' αργιος νά φυγάνεις. "Η φωνής του χτύπωσε σαν σπαθιές δεξιά κι' δριοτέρα. Οι δρρωστοι σηκώθηκαν στά κρεβεθτάι πους. 'Ό υπνος είναι φυγή τρομαγμένους...

Οι νοσοκόμωι τρέχουν κακοευπημένοι.

"Έχουν κάτι τό άγριο, τό σκληρό κι' άπανθρωπο στήν δύνασι..."

Μπήκαν στό δωμάτιο και ρίχτηκαν άπανω στόν δρρωστο, σάν τοσαύλια.

Πάλευσαν τάρα μασύ του. Ακούγεται τό κοντάνασσιμά τους, τά παραπατήματά τους άπανω στό πλακόστρωτο. Κι' υπέρτε υτύπω θυντατοί, έτσι σάν νά καπανά κάποιος νευρική και γρήγορα κάτι για νά τό σπάση.

Ξέρα καλά τί σημαίνει αύτό. Χτυπούν τό κεφάλι του άπανω στής πλάκες. Ένεις μιά μεθόδος θετική, σωστή και γρήγορη. Δέν έχει φόβε νά σπάσουν ή πλάκες. 'Ό δρρωστος ζωλίζεται και δέ σαλειει πειά καθόλου. Τού φορούν τό ζουρλουμαντά και τόι σίργουν στά κρεβεθτάι σάν ένα σακκί μ' άγυρα!

'Ό φωτάχος άνθρωπος θάχη γερό κεφάλι.

Άτη τή φόρά μπορεῖ νά σπάσουν κ' ή πλάκες, δέν έρω...

Θάθελα τή στιγμή αύτή νά φωνάσω. Νά μπορούσα νά φωνάξω δυνατά κι' άγρια, με μιά φωνή που νά μήν έχη τίποτα τό άνθρωπο. Νάταν, θέλει μου, κάτι σάν σκούδιμο ζώου τήν ώρα ποινούθει τήν κρύα λεπτίδα στά λαιμό του, σάν κράξιμο πουλιό μέσα στήν κατατίγδα... Μιά φωνή, μιά φωνή που ν' άνοιξη τά μεγάλα στήν φτέρα και νά πέση μπρός στά πόδια σου. Κύριε μητέρα μου...

Μέσα στό δωμάτιο τό κακό μεγάλωσε.

Οι νοσοκόμωι θάστημανε.

Τώρα, φονάζει κι' δρρωστος. Φριχτά λόγια θγαίνουν άπανθος, τά σφιγμένα τους δύντια. Στάζουν σφρόδυς μανίας κτή κατένα σάν το πυρωμένο σίδερο.

'Ό σαματάς δάρπαστες κρατάει άκομά πολύ.

Ό χλωμός δρρωστος ποδήρει από κάπου μακρυά, μέσα στήν υγρή νύχτα, παλεύει σάν άγριμη.

Κι' άσσωνα γειμάτη παρασή, δν μπορεῖς νά τό καταλάθες αύτό, δν μπορεί, λέω, νά τό χωρέστη τό μαρδάλισμα.

Οι δρρωστοι έσαναπλαγάζουν και σκεπάζονται δις άπανω Κατι κάτι από τή φτωχικές κουβέρτες ή καρδιές, ή τρελλές καρδιές φτεροκοπούν γεμάτες φρίκη.

Νοισθώ μιά δαντριχίλα, μιά δυνατή δαντριχίλα νά περπατά στό κορμί μου. Θδηνε από τό κρύο. "Εξω θρέχει και φυσει. Τά δέντρα λυγάνε κάτι από τόν άνεμο θασανισμένα.

Κάνει τόσο κρύο άποψε!

Νά μπορούσε ν' άκομυποδύσε ένα ζεστό χέρι απάνω στήν καρδιά μου...

"Ένα ζεστό χέρι... Τό χέρι τής μάνιας μου!..." ***

Μέσα στό νεκρικό θάλαμο, απάντια σ' ένα μακρύ τραπέζι, ξεσκεταί έσπλαστηνές ένας δινθρωπος, σκεπασμένος μ' ένα σεντόνι.

Οι δρρωστοι πλασίουν στήν πόρτα, σιγανοπατώνται. Κυρτάνε μέσα και τό πρόσωπό τους μακραίνει, μακραίνει, γάν μιλα λασταρίχεινα μάσκα. Κάνουν ζετέρα τό σταυρό τους και ξαναγρίζουν στήν θέση τους, ψιθυρίζοντας δακταλήπτα λόγια. Μιλάνε

στόν έσαυτό τους γιά κάτι πολύ τρομερό. Τά ποδόσωπά τους γίνονται πιο χλωμά και τά μάτια τους δινοίγουν διάπλαστα, στρογγύλα, μεγάλα, γεμάτα φώς κακῶν δνεύρων.

"Ο Θάνατος!..."

Γυρίζει δτή τή νύχτα στούς διαδρόμους.

Μπορεῖς νά τόν άκούστης, μπλώνοντας έσφινικά τό χέρι σου...

"Ηρθε μέ την καταγιδά τής, νύχτας και κανένας δεν έζειρε πότε. Τε θά φύγη. Θά καθίση στό τραπέζι τό μεσημέρι, μαζί με τους δρρωστοις, θά περπατήση μεζύνους πάνω κάτω, κι' δταν νυχτών πάλι θά πάν νά σταθή πλά στά κρεβεθτάια

Θά μπορούσε νά δης τόν ίσκιο του πάνω στους, τούχους, κι' δς μη φαίνεται διδιός.

Μέσα στό νεκρικό θάλαμο, μπάνω σ' ένας μακρύ τραπέζι, θρίσκεται έσπλαστηνές ένας δινθρωπος, σκεπασμένος μ' ένα σεντόνι...

"Όταν κάθισαν νά φάνε οι νοσοκόμοι, έβαλαν μπροστά τους και δυσδ μηλά. Τά γνώρισα μάτεως. Είναι τά μηλά πούχε στήν τοέπτη του δρρωστού πούφεραν τή νύχτα.

Δυσδ κόκκινα μηλά, γεμάτα ύγεια.

Οι νοσοκόμοι έχουν σήμερα και φρούτο. Κι' είνε τόσο ήσυχοι! Τά αίματα πούχαν θρέψει μή την κόκκινη άνατριχιλά τους τίς πλάκες τού διαδρόμου τά καθέρισαν.

"Όλα έχουν πάρει τήν πληκτή καθημερινή τους δψη. Κι' δρρωστος πούφεραν τή νύχτα κομπάται ήσυχος πάνω στό μακρύ τραπέζι τού θαλάμου τών νεκρών.

Κυττάρω τά μηλά και ξανθεμάται τή μάνια μου...

Τώρα έρω καλά τί θά γίνη.

Σέ λίγο θά φέρουν τό φέρετρο. Κι' αργά τό δεύτη, ή φτωχήκη νεκροφόρα, με τους ζύλινους θερνικώνες μαύρους άγγελους θάρη και θά σταθή έξω από τήν πίω πόρτα τού κτιρίου. Θά πάρεις μή την κάθησες πιπεριές, δπως πάντα, δπως πάντα...

Θά κλείσουν τους δρρωστούς στό μεγάλο θάλαμο και θά τόν πάρουν. Θά κατέβουν θαρματώντας τή σκάλα και θά περάσουν από τήν αιλή. Τά κλαϊά θά σαλέουν πάνω κάτω και θά γίνεσουν τό ένα στό άλλο...

Θά τόν φρτώσουν θάθεται στή νεκροφόρα και θά φύγουν γρήγορα-γρήγορα στό μακρος τού μεγάλου οικονισμένου δρόμου.

Η μεγάλη διψήλη πόρτα τής αιλής θά κλείσῃ θαρειά.

"Η ίδια μαλυνέναι σιωπή θή απλωθή γύρω, καθώς ή μέρα θά σήήνη χλωμή κι' δρρωστη.

Τό φώς θά λιγοστεύει κι' δπό τήν ουδεντρα ήγρων πάρεις. Τά πάρεις μή μαμρες σημαίες και φλάμπουρα,

"Ο Δημοσάντος θά σηκωθή απ' τή θέση του και θή αρχίση πάλι νά περπατάν... νά περπατάν...

Κατι δθέλα, πόσο δθέλα, νά μπορούσα νά τόν άκολουθοισα στήνους μακρυνός κόδουμος, περπατώντας πλά του...

"Ως έκει ποι γελάνε οι ούρανοι...

"Ως έκει ποι γελάνε οι ούρανοι...

Θά σκαρφαλώσουν στήνους τοίχους, σάν μαλλιαστά ζώα και θά δρμήσουν στήνους θαλάσσιους.

Οι δρρωστοι θά πάμουν νά μιλούν.

Κάποιος θά υμητηρή τότε τόν δρρωστο πρύ ήρθε κι' έψυγε τόσο γρήγορα, τόσο μακρά! Και θή αρχίση κατι λεπτή γιά τόν άνθρωπο πότε βέβανε γιά δλους τους θανάτους, γιά δλους τους νεκρούς, γιά δλους τους τάφους, τους νωπούς και τους λησμονημένους...

ΧΑΡΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ ΠΛΗΡΩΜΕΝΗ

"Ο Βολταίρος κάποτε, έπαινούσε ένθουσιαστικά έναν λόγιο ξεχθρό.

"-Μά αυτός σου ψάλλει τόν άναβαλλόμενο κάθε μέρα! είπε με ή απότοις ένας φίλος του. Λέει ένα σωρό δισημητα πράγματα, γιά σένα!... Γιατί έσύ τόν έπαινεις;

"-Δέν πειράζει! έκανε άταραχα δ μεγάλος έκεινος σοφός. Μπορεῖ νά... κάνουμε λάθος στής κρίσεις μας κ' οι δύο μας!

